

Petr Bezruč

Pseudonym českého (moravskoslezského) básníka Vladimíra Vaška (15. 9. 1967 Opava – 17. 2. 1958 Olomouc)

Básník Petr Bezruč, vlastním jménem Vladimír Vašek, se narodil roku 1867 v **Opavě**. Jeho otec byl středoškolským profesorem a známým slezským buditelem. Roku 1873 byl Bezručův otec přeložen do Brna, kde Vladimír navštěvoval **Slovanské gymnázium**. Náhlá smrt otce roku 1880 zhoršila finanční situaci rodiny. Z tohoto důvodu a z pocitu beznaděje a marnosti Vladimír **nedokončil studia** klasické filologie v **Praze** a po třech letech studia se roku 1888 vrátil se do Brna.

V **Brně** začal Bezruč pracovat u Zemského výboru a od roku 1889 se stal pracovníkem na poště. Následně roku 1891 byl přeložen na **poštu** do **Frydku Místku**. V tuto dobu se začal stýkat s kroužkem bohémských přátel, prožil tu také dvojí milostný vztah. Roku 1893 se Bezruč vrátil do Brna. Na přelomu století vážně onemocněl plicní a nervovou chorobou. Bezruč byl **za války půl roku vězněn** pro podezření z velezrady (údajně napsal protistátní báseň do jednoho emigrantského časopisu, což bylo nakonec vyvráceno).

Bezruč zůstal **pracovníkem nádražní pošty až do roku 1928**, od roku 1939 pak žil samotářským životem v Kostelci na Hané. Roku 1945 byl jmenován národním umělcem. Petr Bezruč zemřel roku 1958 v Olomouci.

Bezruč publikoval jedinou velkou básnickou sbírku **Slezské písně**; v letech 1899 – 1904 ji pod **pseudonymem** posílal na pokračování do **promasarykovského intelektuálního časopisu Čas**. Sbírka měla velký ohlas, ale trvalo ještě řadu let, než byla autorova totožnost odhalena. Jeho básně se již na počátku svého publikování staly jedním z hlavních a stále živých pramenů české moderní sociální poezie 20. století.

Bezručovy básně jsou drsné a dramatické, jsou inspirovány **odporem proti sociálnímu a národnímu útlaku v rodném Slezsku**, svým dramatickým patosem a symbolikou přerůstají až do podoby **lidového mýtu** (Bezruč se stylizuje do postavy **slezského barda** – původně ovšem keltského **lidového pěvce**).

Slezské písně vznikaly dlouhá léta a obsahují básně z různých období autorova života. K vyjádření svých myšlenek zvolil Bezruč nejčastěji jednu z nejučinnějších básnických forem, a to baladu. Tento epický útvar přivedl Bezruč k novému vývojovému vrcholu v naší poezii. Bezručovo hlavní dílo získalo velký ohlas nejen doma, ale také v zahraničí. **Slezské písně** byly přeloženy do mnoha jazyků. Kromě této sbírky byl Bezruč autorem i milostné lyriky a reflexivních veršů o smyslu života (sbírka ***Stužkonoska modrá***). Napsal také několik povídek.

Maryčka Magdónova

Šel starý Magdon z Ostravy domů,
v bartovské harendě večer se stavil,
s rozbitou lebkou do příkopy pad.
Plakala Maryčka Magdonova.

Vůz plný uhlí se v koleji zvrátil.
Pod vozem zhasla Magdonova vdova.
Na Starých Hamrech pět vzlykalo sirot,
nejstarší Maryčka Magdonova.

Kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Budeš jim otcem a budeš jim matkou?
Myslíš, kdo doly má, má srdce taky
tak jak ty, Maryčko Magdonova?

Bez konce jsou lesy markýze Gera.
Otcové když v jeho robili dolech,
smí si vzít sirotek do klínu drva,
co pravíš, Maryčko Magdonova?

Maryčko, mrzne a není co jísti...
Na horách, na horách plno je dřeva...
Burmistr Hochfelder viděl tě sbírat,
má mlčet, Maryčko Magdonova?

Cos to za ženicha vybrala sobě?
Bodák má k rameni, na čapce peří,
drsné má čelo, ty jdeš s ním do Frydku,
půjdeš s ním, Maryčko Magdonova?

Cos to za nevěstu? Schýlená hlava,
fěrtoch máš na očích, do něho tekou
hořké a ohnivé krůpěje s lící,
co je ti, Maryčko Magdonova?

Frydečtí grosbyrgři, dámy ze Frydku
jízlivou budou se smáti ti řečí,
se synky uzří tě Hochfelder žid.
Jak je ti, Maryčko Magdonova?

V mrazivé chýši, tam ptáčata zbyla,
kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Nedbá pán bídnych. Co znělo ti v srdci
po cestě, Maryčko Magdonova?

Maryčko, po straně ostré jsou skály,
podle nich kypí a utíká k Frydku

šumivá, divoká Ostravice.
Slyšíš ji, rozumíš, děvuchu z hor?

Jeden skok nalevo, po všem je, po všem.
Černé tvé vlasy se na skále chytly,
bílé tvé ruce se zbarvily krví,
sbohem buď, Maryčko Magdonova!

Na Starých Hamrech na hřbitově při zdi
bez křížů, bez kvítí krčí se hroby.
Tam leží bez víry samovrazi.
Tam leží Maryčka Magdonova.

Ostrava

Sto roků v šachtě žil, mlčel jsem
sto roků kopal jsem uhlí,
za sto let v rameni bezmasém
svaly mi v železo ztuhly.

Uhelný prach sed mi do očí,
rubíny ze rtů mi uhly,
ze vlasů, z vousů a z obočí
visí mi rampouchy uhlí.

Chléb s uhlím беру si do práce,
z roboty jdu na robotu,
při Dunaji strmí paláce,
z krve mé a z mého potu.

Sto roků v kopalně mlčel jsem,
kdo mi těch sto roků vrátí?
Když jsem jim pohrozil kladivem,
kdekdo se začal mi smáti.

Abych měl rozum, šel v kopalnu zas,
pro pány dřel se jak prve -
máchl jsem kladivem - teklo to v ráz
na Polské Ostravě krve!

Všichni vy na Slezské, všichni vy, díme,
nech je vám Petr neb Pavel,
mějž prs kryt krunýřem ocelovým,
tisícům k útoku zavel,

Všichni vy na Slezské, všichni vy, díme,
hlubokých páni vy dolů,
přijde den, z dolů jde plamen a dým,
přijde den, zúctujem spolu!

Škaredý zjev

F..., to je škaredý fantóm!
Tak řeknou konšelé zlatého města,
tak řekne věhlasný národa vůdce,
zatřepou hlavičkou národní dámy,
tak řekne Rothschild a Gutmann, gróf Laryš a
Vlček,
i jasný Sir-markýz Géro –
když jsem se z hromady sedmdesáti tisíců
do výše zdvihl. Tak bili mne bičem!
Jak vítkovské pece zrak jediný plál,
krvavý chalát mi z ramenou vlál,
na jednom nesl jsem německou školu,
na druhém nesl jsem polský chrám,
v pravici těžké jsem kladivo nesl
(levou mi urazil uhelný balvan,
oko mi vyžehl vyšlehlý plamen)
a v srdci sedmdesáti tisíců kletby a zášť.

Bůh ví, že jsem škaredý!
Puch mrtvolý ode mne táhne,
na rukou, na nohou puká mi maso,
znáš hutě v Bašce? Tak oko mi plaje,
krvavý chalát mi z ramenou vlaje,
v pravici hornické kladivo nesu,
levou mi urazil uhelný balvan,
oko mi vyžehl vyšlehlý plamen –
na zádech sedí mi sto vrahů z Modré
(jak divoké krysy mne do šíje hryžou),
na kyčlích sedí mi sto židů z Polské –
Smějte se, bože můj, smějte! Tak vypadám
já,
já Petr Bezruč, od Těšína Bezruč,
porobeného národa bard.

Co robí se zajatým večerkem vltavská
mládež?
Jak pozdvihli do výše Římané Spartaka
vůdce?
Tak budu já stát – dávno můj zahyne národ –
sto roků stát budu čelem ku obloze vzpřímen,
ubitou šíjí se azuru dotknu,
já Petr Bezruč, Ahasver svědomí Čechů,
škaredý fantóm a zašlého národa bard.

Kantor Halfar

Kantor Halfar byl hoch dobrý,
byl hoch tichý, byl hoch hezký,
ale škaredou měl chybu:
i v Těšíně mluvil česky.

Byl to synek jako jedle,
byla na něj pyšná máti,
ale škaredou měl chybu:
tu, že nechtěl poslouchati

těch, kdož vládli pod Lipinou.
A když tak se kantor spustí...
víš, jsou hříchy v katechismu,
co se nikdy neodpustí.

Léta táhnou, vlasy řídnou
jako listí před jesení.
Halfar pořád za mládence!
Pro Halfara místa není.

V krčmě zazní skočná hudba.
Právě v kapli dalo slovo:
což by mělo deset roků
čekat děvče Halfarovo?

Přijdou páni: Škola polská!
Burmistr v klín ruce složí.
Ale vzpurný Halfar učí,
jak mu káže zákon Boží.

Tich po mezích chodí kantor,
bez úsměvu, bez myšlenky,
v krčmě v noci sám za stolem
hledí k zemi, hledí sklenky.

V horký večer, na klekání
když se jednou ve vsi zvoní,
vrazí děvče v černou jizbu:
Kantor visí na jabloni!

Bez modlitby, bez slzy ho,
jak při hříšné duši jisto,
v roh hřbitova zakopali,
a tak dostal Halfar místo.